ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛЫҚҚА БІЛІМ БЕРУ МИНИСТРЛІГІ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ БІЛІМ ОРТАЛЫ–Ы

2010 - 2011– ОҚУ ЖЫЛЫНДА қАЗАқ ТІЛІ МЕН ¢ДЕБИЕТ П¢НІНЕН 4, 5 7–СЫНЫПТАР °ШІН БАСҚЫШТЫ 9, 11– СЫНЫП БІТІРУШІЛЕРІ °ШІН ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН МАТЕРИАЛДАРЫ БОЙЫНША МЕТОДИКАЛЫҚ ¸СЫНЫС

Ташкент –2011

Ал¬ы с£з

Жалпы орта білім беретін оқу мекемелерінде 2010-2011 оқу жылын аяқтап, оқушылардың білім, да¬ды ж¡не біліктерін басқышты бақылау емтихандарынан ж¡не қорытындылау мемлекеттік аттестациядан £ткізу бойынша Ўзбекстан Республикасыны¦ Халыққа білім беру министрлігіні¦ 2011 жылды¦ 23 февралында¬ы 27-санды бµйры¬ы шықты. Бµйрық ж¡не емтихандарды £ткізу бойынша толық м¡лімет «Маърифат» газетасыны¦ 2011 жыл 2 наурызда¬ы санында берілген.

Жалпы орта білім беретін оқу мекемелерінде оқу 25 майда аяқталады. Жалпы орта білім беретін мекемелерді бітіруші 9, 11-сынып оқушыларыны¦ білім, да¬ды ж¡не біліктері ауызша, жазбаша ж¡не тест т¯рінде қорытындылау мемлекеттік аттестациядан, 4-8, 10-сыныпты¦ оқушылары болса басқышты бақылау емтихандарынан £ткізіледі.

Қорытындылау мемлекеттік аттестациядан £ткізу 9-сыныптарда 2011 жылды¦ 26 майынан 16 июнге дейін, 11- сыныптарда 26 майдан 23 июнге дейін амал¬а асырылады. 4-8, 10- сыныптарда басқышты бақылау емтихандары 2011 жыл 26 майдан 2 июнге дейін £ткізіледі.

Оқушыларды¦ қорытындылау мемлекеттік аттестациясы ж¡не сыныптан-сыныпқа к£шіру бойынша басқышты бақылау емтихандары т£мендегі п¡ндер бойынша £ткізіледі.

4-8- ж¡не 10-сыныптар ¯шін басқышты бақылау емтихандары екі оқу п¡нінен £ткізіледі.

1 цифрасында к£рсетілген оқу п¡нінен £ткізілетін емтихан міндетті, 2 цифрасында к£рсетілген оқу п¡ніні¦ бірін оқушылар емтихан £ткізілуінен бір ай бµрын та¦дайды. Ол туралы ¡рбір сынып ¯шін та¦дал¬ан оқу п¡нінен басқышты бақылау емтихандарын £ткізу бойынша мектепті¦ педагогикалық ке¦есі шешім қабыладйды.

а) 9- сыныпты бітірушілер ¯шін предметтер бойынша қорытындылау аттестация

Қазақ тілі мен ¡дебиеті	жазбаша (шы¬армашылық мазмµндама) 26 май
Математика	жазбаша (теореманы д¡лелдеумен) 30 май
Физика	жазбаша
Тарих	ауызша ж¡не картамен жµмыс
Химия	жазбаша
Мемлекеттік (£збек) тіл (оқу £збек тілінде алып барылмайтын	ауызша таныс емес тексті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айтып

мектептерде)	беру
Орыс тілі (оқу £збек тілінде алып барылатын мектептерде)	ауызша, таныс емес тексті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айту
Дене т¡рбиесі	теориялық ж¡не практикалық

б) 11- сыныпты бітірушілер ¯шін қорытындылау аттестация

Қазақ тілі мен ¡дебиеті	жазбаша (шы¬арма) 31 май
Математика	жазбаша (теореманы д¡лелдеумен) 27 май
Физика	жазбаша
Тарих	ауызша ж¡не картамен жμмыс
Ўзбекстан мемлекеттік ж¡не қμқық негіздері	ауызша
Химия	жазбаша
Шет тілдері	ауызша
Мемлекеттік (£збек) тіл (оқу £збек тілінде ж¯ргізілмейтін мектептерде)	ауызша, таныс емес тексті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айту
Орыс тілі (оқу £збек тілінде ж¯ргізілетін мектептерде)	ауызша, таныс емес тексті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айту
Дене т¡рбиесі	теориялық ж¡не практикалық

в) 4-8 ж¡не 10-сынып бітірушілері ¯шін басқышты бақылау емтихандары

	4- сынып	
1	**Ана тілі**	**жазбаша (диктант)**
	Математика	жазбаша
2.	Дене т¡рбиесі	практикалық
	5- сынып	
1.	Математика	жазбаша
	Ўзбек тілі (орыс тілі)	ауызша, таныс емес тексті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айту
2.	¢дебиет	ауызша
6- сынып		

1	**Қазақ тілі мен ¡дебиеті**	**жазбаша**
2	Тарих	ауызша
	Ботаника	ауызша
	7- сынып	
1.	Бейнелеу £нері	практикалық
	Шет тілі	ауызша
	Математика	жазбаша
2.	Ўзбек тілі (орыс тілі)	ауызша таныс емес текcті оқып айтып беру, жатта¬ан £ле¦ін жатқа айту
	8 - сынып	
1.	Информатика	жазбаша (заманауи компьютері бар мектептерде практикалық жµмыс)
	Ўзбекстанны¦ экономикалық ж¡не социалдық географиясы	ауызша ж¡не картамен жµмыс
2	Физика	ауызша ж¡не м¡селе шешеу
	Биология	ауызша
	10- сынып	
1.	География	ауызша
	¢дебиет	жазбаша
	Химия	ауызша ж¡не м¡селе шешу
2.	Шет тілі	ауызша

Жалпы орта білім беретін мектептерде қазақ тілі мен ¡дебиеті п¡нінен 10-сыныпты¦ оқушылары сыныптан- сыныпқа к£шіру емтихандарын, 11-сынып оқушылары қорытындылау аттестацияны жазбаша (шы¬арма) т¯рінде тапсырады. Шы¬арма оқушылapды¦ £з бетінше ж¡не еркін, шы¬армашылықпен ой ж¯гіртуге, оны тиянақты жазу¬а ¯йретеді.

Шы¬арма таºырыптары Їш б£лімнен ºрал¬ан: Халыº ауыз ¡дебиеті Їлгілері, IX-XX ¬асыр ¡дебиеті ж¡не еркін таºырыптар.

¢рбір б£лім бойынша берілген таºырыптар Мемлекеттік білім беру стандартыны¦ талаптары негізінде тЇзілген. Оºушылар жыл бойы игерген білім, да¬ды ж¡не біліктері негізінде £здеріне µна¬ан таºырыпы та¦дап алады. Шы¬арма жазуда қысқа, айтайын деген ойын қара с£з ж¡не £ле¦ т¯ріндегі шы¬армалардан, µлы адамдарды¦ т¡рбие жайлы айтыл¬ан с£здерінен ¯зінділер алып пайдалаулары керек. Оқушылар шы¬арманы¦ тақырыптарын ашып беру ¯шін т£менгі сыныптарда оқы¬ан к£ркем шы¬армаларынан ¬ана емес. Сонымен бірге £з бетінше оқы¬ан к£ркем шы¬армаларынан да пайдалану¬а болады.

Шы¬арма жазу барысында оқушылар т£мендегілерге к£¦іл б£лулері қажет.

Шы¬арманы¦ тақырыбын та¦дап, белгілеп алу, не жайлы жазылуы керектігін жақсылап ойлау;

Шы¬арманы¦ тақырыбы бойынша жеткілікті материалдар¬а ие болу;

Шы¬арманы¦ жай жоспарын құрау;

Жоспар негізінде айтайын деген ойын анық ж¦не к£ркем жазу¬а жетісу;

Шы¬арманы¦ қаралама нұсқасы дайын бол¬аннан со¦ оны қайта к£шіру;

Мазмұндаманы¦ ºаралама нұсºасы дайын бол¬ан со¦, оны ºайта оºып шы¬у;

Дайын бол¬ан жазба жұмысты аººа к£шіру.

Шы¬арма жазу ¯шін 4 астрономиялық са¬ат ажыратылады.

Шы¬арма т£мендегі критерия негізінде ба¬аланады.

«5» деген ба¬а таºырыпºа сай мазмұнды жоспар ºұралып, шы¬арма мазмұны дұрыс ¦рі толыº ºамтыл¬ан болса қойылады.

«4» деген ба¬а тақырып жоспар негізінде баяндал¬ан бірақ бір, екі жерде же¦іл қателіктер болса қойылады.

«3» деген ба¬а тақырып мазмұнын толық баяндай алма¬ан, кейбір с£йлемдер қалдырылып немесе қысқа берілген, с£йлемдерді¦ құрылысында қателіктер бол¬анда қойылады.

«2» деген ба¬а тақырып мазмұны ашылмай қал¬ан, с£йлем құрылысында ж¦не с£йлемдер дұрыс байланыспа¬ан нашар жұмысқа қойылады.

«1» деген ба¬а мазмұны м¯лде дұрыс емес, немесе берілмей қал¬ан, с£йлемдері т¯сініксіз, ойы ретсіз жазыл¬ан жұмысқа қойылады.

Шы¬армада екінші ба¬аны оқушыны¦ орфографиялық ж¦не пунктуациялық сауаттылы¬ын еске алумен, ба¬алау нормалары бойынша ба¬алау қажет, атап айтқанда:

«5» деген ба¬а қатесіз жазыл¬ан, бір орфографиялық ж¦не бір пунктуациялық қатеден аспа¬ан, ¯штен артық т¯зетулер болма¬ан жұмысқа қойылады.

«4» деген ба¬а қателерді¦ жалпы саны т£рттен аспа¬ан (екі орфографиялық, екі пунктуациялық ж¦не т£рт орфографиялық т£рт пунктуациялық) жұмысқа қойылады.

«3» деген ба¬а т£рт орфографиялық, т£рт пунктуациялық, ж¦не ¯ш орфографиялық, бес пунктуациялық, немесе орфографиялық қатесі жоқ, бірақ жеті пунктуациялық қате жіберілген жұмысқа қойылады.

«2» деген ба¬а жеті орфографиялық, жеті пунктуациялық, немесе алты орфографиялық, сегіз пунктуациялық немесе сегіз орфографиялық, алты пунктуациялық қате жіберілген жұмысқа қойылады.

2010- 2011 оқу жылында қазақ тілі мен ¦дебиетінен 10 ж¦не 11-сыныптар ¯шін басқышты бақылау емтихандары мен қорытындылау мемлекеттік аттестациясында жазылатын жазбаша (шы¬арма) жұмысты¦ ашық тақырыптары ұсынылады.

Шы¬арма та º ырыптары

I. Халы º ауыз ¡дебиеті

1.«ўмірдегі қызы¬ы¦ бірі £ле¦мен..» (тµрмыс-салт жырлары ж¡не оны¦ т¯рлері).

2. А¦ыз ¡¦гімелерді¦ £зіндік ерекшеліктері
3. «Алпамыс батыр» жырында¬ы Алпамыс бейнесі
4. Салт – д¡стЇр ата мµрамыз
5. «Ескендір» поэмасыны¦ т¡рбиелік м¡ні.
6. Тµлпар ат ер жігітке жарасар.
7. ¸лы Абайды¦ позия жайлы ой-тол¬амы
8. К£не к¯ндерден жеткен ж¡дігерлер.
9. М.¢уезовты¦ «Абай жолы» романында¬ы Абай бейнесі.
10. «Падишадан кем емес ер Т£леген келбеті...» («Қыз Жібек» жырында¬ы Т£леген бейнесі)
11. Ш¡к¡рімні¦ лирикалық £ле¦дері
12. Тµрмыс-салт ертегілеріні¦ жастарды адамгершілік- ке т¡рбиелеудегі м¡ні.

II. IX-XX ¬асыр ¡дебиеті бойынша

1. Жµртына білім сыйла¬ан (Ыбырай Алтынсаринні¦ а¬артушылық қызметі).
2. Намыс отына £ртенген £р ақын (М.ўтемісµлыны¦ £мірі мен шы¬армашылы¬ы).
3. «Қазақ елі, бір ауыз с£зім са¬ан . . .» (М.Жµмабаевты¦ шы¬армашылы¬ы бойынша)
5. Т¡лімгер т¡рбиеші (Ыбырай шы¬армалары бойынша)
6. Шоқан шы¦ы (Ш.Уалихановты¦ £мірі мен шы¬армашылық қызметі туралы
7. Ой мен сезім то¬ысы (С.Торай¬ыров шы¬армашалы¬ы)
8. Майлин - драматург
9. А º ан Корамсаµлыны¦ шы¬армашылы º мµрасы.
10. «Алаш» деп µран сал¬ан азамат («Ба º ытсыз Жамал» романы бойынша)
11. «қалы¦ мал» романыны¦ µнамды кейіпкерлері
12. Ма¬жан шы¬армашылы¬ында¬ы азаматтық µстаным

III. Еркін та º ырыптар

1 Жыр сұлтаны (¢.Науаи шы¬армалары бойынша)
2. Азамат болу міндеті¦ ...
3. Мен ұнат°ан шы¬арма
3. Ту¬ан жер – алтын бесік
5. Ырыс алды ынтымақ (халықтар досты¬ы жайлы тол¬ау)
6. ¸стазды¦ - биік шы°
7. Ана тілім - алтын °азынам
8. Республика тјуелсіздігі £з °олымызда
9. Аталар с£зі – а°ылды¦ к£зі
10. Республика тјуелсіздігі £з қолымызда
11. С¯йікті шы¬армам жайлы тол¬аулар.
12. 2011 жыл- «Ша¬ын бизнес жјне жеке кјсіпкерлік» жылы

Бұл оқу жылында жалпы орта білім беретін мектептерді¦ 9-сыныбын бітірушілер қазақ тілі мен јдебиеті пјнінен шы¬армашылық мазмұндама жазады.

Шы¬армашылық мазмұндама жазбаша жұмысты¦ к¯рделі т¯ріні¦ бірі. Бастап беру жолымен жазылатын шы¬армашылы° мазмұндаманы жазуда берілген ј¦гімені о°ушылар £з алдына шы¬армашылы°пен жал¬астырып оны толы° ј¦гіме °алпына келтіреді.

Шы¬армашылық мазмұндамада к£бірек к£ркем, рухани-а¬арту мјселелері, қо¬амдық жјне саяси тұрмыс, ¬ылым жјне техника жа¦алықтары, пјндер аралық байланыстар ж£ніндегі тақырыптар жарытылады.

Жазбаша мазмұндау кезінде ј¦гімені¦ мазмұнын ашумен бірге, орфографиялық жа¬ынан сауатты жазылуы, тыныс белгілеріні¦ де дұрыс қойылуы қосымша талап етіледі.

Оқушылар мазмұндаманы¦ т£мендегі т¯рлерінен пайдаланып шы¬армашылық мазмұндама жазады.

- Мјтінге к£ркем бейне құралдарынан енгізу арқылы мазмұндама жазу
- Бастап берілген мјтінді £з пікір- бақылаулары негізінде жал¬астыру
- Мјтіндегі қаһармандарды¦ атын £згертіп шы¬армашылық мазмұндама жазу.
- Грамматикалық тапсырмалы шы¬армашылық мазмұндама

Шы¬армашылық мазмұндаманы жазу барысында оқушылар т£мендегілерге к£¦іл б£лулері қажет:

- Мјтінні¦ мјн-мазмұнын тере¦ тЇсініп алуы, не жайлы жазу керектігін білуі;
- Мјтін та°ырыбына тиісті мјліметтерді есте са°тап °алуы;
- Мјтін жоспарын (жай жоспар) тЇзуі;
- Жоспар негізінде негізгі пікірлерді ашы°, кетпе-кет баяндалуына к£¦іл б£луі;
- Мазмұндамада білдірілген о°и¬аларды тере¦ тал°ыла¬ан тЇрде баяндауы;

– Таºырыпºа сай £зіні¦ еркін пікір- ойларын жазу¬а к£¦іл б£луі;

– Шы¬армашылыº мазмµндама с£йлемдерін ºµрауда жЇйелілікке, емле сауаттылы¬ына к£¦іл б£луі;

- шы¬армашылық мазмµндаманы¦ қаралама нµсқасын дайын бол¬аннан со¦, қайта оқып шы¬у;
- дайын бол¬ан жазбаша жµмысты аққа к£шіру.

Мазмµндама м¡тіндері 3 вариантта дайындалады. ¢рбір вариантта біреуден м¡тін болып, шы¬армашылыº мазмµндама жазуды¦ бір тЇрі негізіндегі тапсырма беріледі.

Оºушылар арасынан біреуі шы¬ып 3-вариантты¦ (конвертен) біреуін та¦дап алады. Та¦дап алын¬ан конверттегі м¡тін таºырыбы таºта¬а жазылады. Шы¬армашылыº мазмµндама Їшін берілген тапсырма да таºта¬а жазып ºойылады. Мµ¬алім тарапынан шы¬армашылық мазмµндама м¡тіні бір (қажет болса екі) рет оқып беріледі. Оқушылар ты¦да¬ан м¡тіндері бойынша берілген тапсырмалар негізінде шы¬армашылық мазмµндама жазады. Шы¬армашылық мазмµндама кемінде 3,5 бет болуы керек.

Шы¬армашылыº мазмµндама жазу Їшін 2 астрономик са¬ат беріледі. Шы¬армашылыº мазмµндама м¡тіндері мµ¬алім тарапынан дайындалып, оны мектепті¦ ¡дістемелік бірлестігі мен мектеп басшысы бекітеді.

Жалпы білім беретін мектептерді¦ IX-сыныптарында оºушыларды¦ білім дайынды¬ы д¡режесін ба¬алауды¦ рейтинг тізімі бойынша шы¬армашылыº мазмµндама т£мендегі БДБ элементтері негізінде тексеріледі.

- мазмµндама м¡тінінi¦ жоспар негізінде толық ж¯йелі баяндал¬анды¬ы – 1,5 балл:
- с£з, с£йлем ж¡не фразеологиялық т¯сініктерді¦ орынды пайдалан¬анды¬ы – 1 балл;
- м¡тін қосымша идея, пікірлермен толықтырыл¬анды¬ы 0 – 5 балл
- еркін ж¡не шы¬армашылықпен баяндал¬анды¬ы- 1 балл;
- орфографиясы ж¡не тыныс белгілеріні¦ дµрыс қойыл¬анды¬ы – 0- 5 балл;
- стилистикасы мен жазуыны¦ талап д¡режесінде екендігі – 0 – 5 балл;

Жалпы баллдар жинақталып орташа балл шы¬арылады.

Шы¬армашылық мазмµндама ¯шін м¡тіндерден ¯лгі

Оқымысты бала

Ауыл жайлау¬а кҚшті. Шідерті Қзенініңбойын жа¬алай киіз Їйлер тігілді. Айнала кҚкорай шал¬ын.

ўлкейдіңқолынан кітап тЇспейді. °йінде бес-алты кітабы бар. Соны қайта-қайта ақтарады. Тіпті бЎрін жаттап ал¬ан. ўлкей — зерек бала. Бір айтыл¬ан Ўңгімені µ¬ып алады. Ертегіні жақсы кҚреді. ёйып тыңдайды.

Бір кЇні ауыл балалары жидек теруге шықты. Таңертең топтана шо¬ырланып, Қзенге беттеді. ўлкейді де ертіп алды. ўзеннің ар¬ы жа¬ына Қткенде ўлкей кейіндеп қалды.

Жал¬ыз Қзі судың жиегінде отыр. КҚйлегінің ішіне тыққан кітабын қолына алды. Оңаша отырып тЇске дейін батырлық дастанын жаттаумен болды. Қайталап оқып, µмытқан жерін есіне тЇсірді. Балалар қайтқанша, жырдың біразын жаттап Їлгерді. (96 сҚз).

Асыл ¡дет

Ернµр – анасының ең жақсы қол¬анаты. Ол алдымен ¯й сыпытуды ¯йренді. Ал¬ашында сыпыр¬ыш Ернµрдың еркіне к£нбей, қолынан сусып кете берді. Сондықтан ол сыпыр¬ышты екі қолымен мықтап µстап алатын болды. Сыпыр¬ыш біраз¬а дейін еркіне к£нбей ж¯рді. Ал анасы еңкейсе бол¬аны, ¯й ішіндегі қоқыстың бірі есіктен шы¬а ж£нелетін. Ернµр сыпыра бастаса, олар есіктен т£рге қарай қашатын. Бµрыш- бµрышқа ты¬ылып қалатын. Бірақ ынталы бала ықылас қой¬ан ісін тындырмай қоюшы ма еді. Ақыры Ернµр ¯йді тап- тµйнақтай етіп сыпырып қоятын болды. С£йтіп, бµл жµмыстан апасының қолын біржола босатты.

¢р сенбі сайын Ернµрдың анасы ¯й ішін тазартатын. Сол кезде Ернµр тымпың-тымпың етіп, кішірек б£лмені £зі жуып шы¬ады. Бµл да оның бµлжымас ¡деті болып алды.

Анасына болысқан бала оқуда да ¯здік болады. ўйткені ол ерінбейді. Жасында ерінбейтін бала £скенде ең бақытты азамат болады.

(¢. Нµршайықов)

Жаз

Жаз болудың алдында кЇн µзарып, а°ырындап °ар да ери бастайды. Жолдарда, жыра°аналарда су жЇгіріп, к£лге, £зенге °µяды.

ўзенде мμз жарылып, су лайланып, т£мен а¬ып, се¦ жЇре бастайды. Су £зенні¦ жиегімен асып, жа¬аларын ºар кешіп, к¯н жылынып бол¬ан со¦, ш£п шы¬ып, тЇрлі тЇсті гЇлдер шешек атады. Егіншілер соºа-сайманын тЇзеп, жер жырту¬а шы¬ады. То¬ай да жапыраºтарын жамылып, жа¦а келген сайра¬ыш ºμстарды¦ Їнімен к£¦ілді болып кетеді. Жаз жан-жануарларды¦ б¡рін де тірілтеді. Жазды¦ жетіп, кЇнні¦ жылын¬анына б¡рі де шаттыºта. қыстан ºысылып шыºº ан мал жЇнін тастап, бие ºμлындап, ºой ºоздап, ºара жерді са¬ынып ºал¬ан жануарлар байласа тμрмай, дала¬а ºашады. қазақ халºыны¦ наº бір байларынікі болмаса, ºысºы Їйлері ºандай нашар. Енді бμлар да сол ºара¦¬ы иісті ºыстауларынан шы¬ып, киіз Їйлерін тіккен. қыстай жарыº даланы к£рмей жатºан шал-кемпірлер мен аурулар да бір жасап, таза ауаны жμтып раºаттан¬ан. Балалар ойын¬а шы¬ып, жЇгіріп, жыл ºμстары тегіс келіп, жμмыртºа сал¬ан.

Шы¬армашылық мазмμндама ¯шін жо¬арыда берілген м¡тіндерден басқа т£мендегі тақырыптар μсынылады.

- Конституция- егемендігіміз тірегі
- Т¡уелсіздік ел тірегі
- Ту¬ан жер – алтын бесік
- Республика т¡уелсіздігі £з ºолымызда
- Мен μнатºан шы¬арма
- «Кім болам ерте¦ мен?..»
- Ананы аялайыº
- Отан от басынан басталады
- Ырыс алды ынтымақ (халықтар досты¬ы жайлы тол¬ау)
- С¯йікті шы¬армам жайлы тол¬аулар.
- Ту¬ан жер – алтын бесік

Жалпы орта білім беретін мектептерді¦ бастауыш басқышы (4-сынып) ж¡не 6-сыныбын бітіруші оқушылар қазақ тілі мен оқу кітабы (¡дебиет) п¡ндерінен басқышты бақылау емтиханын диктант т¯рінде тапсырады.

Оқушылар жаз¬ан м¡тінні¦ мазмμны оларды¦ т£рт жыл бойы ме¦герген білім, да¬ды ж¡не біліктерін £з ішіне қамтып, оқушыларды¦ сауаттыл¬ын арттырумен бірге, білім де¦гейін асыру¬а, логикалық ойын, ауызша ж¡не жазбаша тіл м¡дениетін жетілдіруі қажет.

Бμл мақсатта мμ¬алімдер 4- сыныпты¦ оқушыларына жалпы к£лемі 85-95 с£зден, 6-сыныптар ¯шін 110-120 с£зден аспа¬ан диктантты¦ ¯лгілері дайындалады да методбірлестікте талқыланып, бекітіледі.

Сыныптан-сыныпқа к£шіру сынақтарын £ткізу ¯шін диктанттарды¦ ¯лгілері салын¬ан конверттерді¦ бірі оқушы тарапынан та¦дап алынады ж¡не сол тақырып тақта¬а жазып қойылады. Диктантты ба¬алауда оқушыларды¦ БДБтері 5 балмен ба¬аланып, олар т£мендегі талаптар негізінде тексеріледі.

1. Орфографиялық ережелерді¦ талаптары негізінде жазылуы.
2. С£з ж¡не с£йлемдер, фразеологиялық т¯сніктер орынды қолданыл¬ан болса - 1 балл;
3. Тасымал ережелеріне с¯йенуі.

Мµ¬алім диктантты жо¬арыда¬ы пункт бойынша тексеруі қажет. Мµнда оқушыдан т£мендегі шарттар¬а с¯йенуі талап етіледі.

1. Грамматикалық қателерге жол қоймауы.
2. Тыныс белгілерінен дµрыс пайдалануы.
3. Стилистикалық қателерге жол қоймауы.
4. Тасымал ережелеріне амал қылуы.
5. Таза ж¡не к£ркем жазуылуы.

- егер диктант қатесіз жазыл¬ан болса, жо¬арыда¬ы шарттар¬а дµрыс келсе 5 балл қойылады.
- егер диктантта 2 грамматикалық, екі пунктуациялық қате болса, немесе 1 грамматикалық, 3 пунктуациялық қате немесе 4 пунктуациялық қате болса, 4 балл қойылады.
- егер диктантта 4 грамматикалық, 4 пунктуациялық немесе 3 грамматикалық, 5 пунктуациялық қате немесе 7 пунктуациялық қате болса, 3 балл қойылады.
- егер диктантта 7 грамматикалық, 7 пунктуациялық, немесе 6 грамматикалық, 8 пунктуациялық немесе 5 грамматикалық, 9 пунктуациялық немесе 8 грамматикалық , 6 пунктуациялық қате болса, 2 балл қойылады.
- егер диктантты¦ қателері жо¬арыда¬ы 2 балдық талаптардан к£п болса 1 балл қойылады.

4- СЫНЫП

Ўрт

Марат ата-анасы жµмысқа кеткенде Їйде жал¬ыз қалатын. Ол кҚршілес тµратын Кенжебек екеуі сірі¦ке жа¬ып ойнады. Қолы кЇйіп бара

жатқан со¦, бала сірі¦кені жерге тастай салды. Ол кілемге тЇсіп, кЌп µзамай жана бастады. Екеуі қорқып тЌргі Їйге ты¬ылды.

Біз СЎуле екеуіміз далада жЇргенбіз. Будақта¬ан тЇтінді кЌріп, солай қарай жЇгірдік.

°йді¦ есік-терезесін ашып, екі баланы сыртқа алып шықтық. Осы кезде Маратты¦ апасы да келіп қалды. Ол бізге риза болып, ал¬ыс айтты.

Марат қателігін тЇсінсе керек, қазір шырпымен ойнамайды. (85 сЌз)

Трамвайда

Б¯гін демалыс к¯ні. Нартай атасыны¦ ¯йіне бармақшы болып жол¬а шықты. Трамвай аялдамасына келді. Трамвай¬а мінді. Онда адам к£п, ы¬ы-жы¬ы екен. Нартай бір орындыққа отырды. Осы уақытта бір қария кісі Нартайды¦ алдына келіп тµрды. Нартай орнынан µшып тµрды да қария¬а:

- Отыры¦ыз, мархамат! – деді.

Қария отырды- да: «Рахмет балам»,- деп Нартай¬а айтты. Біраздан со¦ қария трамвайдан т¯сіп кетті. Та¬ы бір с£мке к£терген, егде тартқан бір ¡йел келді. Нартай орнынан тµрып, ¡йелге отыры¦ыз деп жай берді. ¢йел:

- Т¡рбие к£рген бала екенсі¦, рахмет, - деп отырды.

Нартай осылайша атасыны¦ ¯йіне жетіп келді. (85 с£з). (Қ. Ахмедов)

6-СЫНЫП

Қµмырсқалар

Ш¡ріп шалды¦ бір қыш қµмыра балы бар болатын. Ол сарайда тµратын еді. Бір к¯ні балын қµмырсқалар жеп жатқанын к£рді. С£йтсе сарайда қµмырсқаны¦ илеуі бар екен. Қµмырсқаны¦ илеуін қµрту £те қиын. Илеуде

қμмырсқа қандай к£п болады. Б¯йте берсе, шалды¦ б¯кіл балын жеп қоюы м¯мкін ¬ой. Енді не істеу керек?

Шіріп шал айласын тапты. Ол қыш қμмыраны сыртынан шандып-шандып, сарайды¦ т£бесіне іліп қойды. Бірақ қμмыраны¦ ішінде бір қμмырсқа қалып қойыпты. Қμмырсқа енді илеуіне жол іздейді. Олай ж¯ріп, былай ж¯ріп жіпке, одан т£беге £рмелейді. Т£беден қабыр¬а¬а, қабыр¬адан жерге т¯седі.

Бір к¯ні шал қμмырсқаларды¦ жерден қабыр¬а¬а, қабыр¬адан т£беге, т£беден жіпке £рмелеп, қыш қμмыра¬а кіріп жатқанын к£реді. Қμмырасын қараса, балдан т¯к қалмастан, қμмырсқалар біріп жеп қойыпты.

Шіріп бір қμмырсқаны¦ барлық қμмырсқа¬а жол к£рсетіп бергенін білген жоқ. Тегі, ол- қμмырсқада да ақыл барын а¦¬армаса керек. (Халық а¦ызы.)

Қасқырлар

Жолаушылар то¬ай¬а тап болды. Олар то¬аймен к£п ж¯рді. Аттары шаршады. Одан іpі ж¯руге м¯мкін болмады. С£йтіп то¬айды¦ ішінде қонып қалды. А¬ашты¦ бμтақтарын кесіп, от жақты. Содан кейін жатып қалды. Бір уақытта қасқырларды¦ μлы¬ан даусы шықты. Жолаушылар қасқырларды¦ оттан қорқатынын білетін еді. Олар отты лаулата т¯сі, қасқырларды¦ келуін к¯тті. Қасқырлар жақындады. Олар к£п екен. Аш қасқырлар отқа жақындап келіп, отырып алды.

Арадан бір са¬ат £тті. Қасқырлар кетпеді. Жа¬атын отын азайды. Аттар қорқып пысқырынды. Жолаушылар қобалжи бастады. Егер от с£нсе, қасқырлар бас салып, жолаушыларды жеп қоюы м¯мкін еді.

Жолаушылар қасқырларды қуып жіберуді¦ амалын ойлады. Олар а¬ашты¦ со¦¬ы бμтақтарын £ртеп, қатты лаулатты. Жанып тμр¬ан бμтақтарды қолдарына μстап, қасқырлар¬а қарай ж¯гірді. Қасқырлар қаша бастады. Сол кезде ілгі бμтақтарды от-мотымен қасқырлар¬а лақтырды. Қасқырлар м¯лдем қашып кетті. (120 с£з)

5- сынып

¢дебиет

Жалпы орта білім беретін мектептерді¦ 5-сынып оқушылары ідебиет пінінен сыныптан-сыныпқа к£шіру бойынша басқышты бақылау емтиханын ауызша тапсырады. Мμнда оқушылар ідебиеттен жыл бойы игерген оқу материалдары жіне бμ¬ан дейін жинал¬ан мектептік жіне тμрмыстық тіжірибелеріне с¯йеніп билет сμрақтарына жауап береді. Емтиханны¦ ірбір билеті 2 сμрақтан қμралып, оларды¦ біріншісі оқушыны¦ теориялық білімін сынау¬а, екіншісі негізінен ідебиет бойынша иелеген білігіні¦ де¦гейін тексеруге ба¬ыттал¬ан.

Ба¬алау нормалары

Оқушылардың ауызша жауаптары т£мендегі талаптар негізінде ба¬аланады.

1. Берілген жауапты¦ дµрыс ж¡не толықты¬ына;
2. Сµрал¬ан материалды оқушыны¦ £зі т¯сінгендігі ж¡не пікірін мысал ж¡не фактармен д¡лелдей алуы;
3. Нақ, анық ж¡не тоқталмай баяндап бере алуы:
4. Шы¬арма¬а ж¡не оны¦ кейіпкерлеріне £зіні¦ £з алдына ж¡не еркін пікірін білдіре алуы;
5. Шы¬арманы¦ оқи¬аларын т¯сіндіре ж¡не талқылай алуы, ауызша тіл дамытуы.

Жауап беруде жо¬арыда¬ы талаптарды¦ ¡р бірі толық орындалса 1 балл, орындалмаса 0 балл қойылады.

- егер оқушы берілген сµрақтар¬а толық ж¡не қатесіз жауап берсе, олар¬а мысал ж¡не д¡лелдер келтірсе, м¡нерлеп оқуы жақсы £з алдына пікірі болса 5 балл қойылады.
- егер оқушы екі сµрақты¦ біріне толық ж¡не қатесіз жауап беріп, 2 сµрақты¦ 1-сµра¬ын талап д¡режесінде жауап бере алмаса, бірақ 2-сµраққа мысал ж¡не д¡лелдер келтіре алса, £з алдына пікірі болса 4 балл қойылады;
- сµрақтар¬а тиісті т¯сінігі болса, бірақ олар¬а мысал ж¡не д¡лелдер келтіре алмаса, £з пікірін еркін білдіре алмаса 3 балл қойылды;
- сµрақтар¬а тиісті м¯лде т¯сінігі болмаса, £з пікірін еркін білдіре алмаса 2 балл қойылады;
- оқушыны¦ жауабы 2 балдан т£мен болса 1 балл қойылады.

1-билет

1. Тµрмыс салт жырларыны¦ т¯рлерін айтып featері¦дер.
2. Тµсау кесер £ле¦дерінен Їзінділерді жатºа айтып бері¦дер.

2-билет

1. Жа¦ылтпаштар ºандай таºырыптарда айтылады?
2. Жар-жардан ¯зінділер айтып бері¦дер.

3-билет

1. Достық, п¡ктік туралы мақал-м¡телдерден жатқа айтып бері¦дер.

2. «Тола¬ай» ¡деби ертегіні¦ бас кейіпкерлері кім?

4-билет

1. «Қырық £тірік» ¡¦гімесіні¦ мазмµнын айтып беpi¦дер.
2. Шешендік с£здерден жат°а айтып беpi¦дер.

5-билет

1. «Керқµла атты Кендебай» атты ертегісіні¦ кейіпкерлері кімдер?
2. Жиренше шешен мен Қарашаш сµлу ¡¦гімесіні¦ мазмµнын айтып беpi¦дер.

6-билет

1. М.ўтемісовті¦ £мірімен шы¬армашылы¬ы жайлы айтып беpi¦дер.
2. М.ўтемісовті¦ °андай £ле¦дерін білесі¦дер?

7-билет

1. Ы.Алтынсаринні¦ «ўзен» £ле¦ін жатқа айтып беpi¦дер.
2. «Бай баласы мен жарлы баласы» ¡¦гімесіні¦ мазмµнын айтып беpi¦дер.

8-билет

1. «Қыс» £ле¦ін жатқа айтып беpi¦дер.
2. Абай Қµнанбаевты¦ £мірі мен шы¬армашылы¬ын айтып беpi¦дер.

9-билет

1. «Робинзон Крузо» романыны¦ мазмµнын айтып беpi¦дер.
2. Мысалдар туралы айтып беpi¦дер.

10-билет

1. «ўтеген батыр» жырыны¦ мазмµнын айтып беpi¦дер.
2. Жамбылды¦ £мірі мен шы¬армашылы¬ын айтып беpi¦дер.

11-билет

1. С.Сейфуллинні¦ °андай £ле¦дерін білесі¦дер, жат°а айтып беpi¦дер.
3. М.Жµмабаевты¦ шы¬армашылы¬ы жайлы айтып беpi¦дер.

12-билет

1. С.Сейфуллиннi¦ ºандай шы¬армаларын бiлесi¦дер?
2. «К¯й» поэмасыны¦ мазмµнын айтып берi¦дер.

13-билет

1. Б.Майлиннi¦ «қанды кек» поэмасыны¦ мазмµнын айтып берi¦дер.
2. Б. Майлиннi¦ қандай шы¬армаларын бiлесi¦дер?

14-билет

1. М. ¢уезовты¦ £мiрi мен шы¬армашылы¬ы жайлы айтып берi¦дер.
2. «Ақын қонақтар» ¡¦гiмесiнi¦ кеiпкерлерiн ата¦дар. ¢¦гiменi¦ мазмµнын айтып берi¦дер.

15-билет

1. Портрет туралы айтып берi¦дер.
2. А.С.Пушкиннi¦ £мiрi мен шы¬армашылы¬ы жайлы айтып берi¦дер.

16-билет

1. С.Мµқановты¦ £мiр жолы туралы айтып берi¦дер.
2. «Дауыл» £ле¦iнiн мазмµнын айтып берi¦дер.

17-билет

1. С. Бегалиннi¦ £мiрi мен шы¬армашылы¬ы туралы айтып берi¦дер.
2. Қажымµқанны¦ балалық ша¬ы қайда, қандай жа¬дайда £ттi?

18-билет

1. Иса Байзақовты¦ £мiрi мен шы¬армашылы¬ы жайлы айтып берi¦дер?
2. И.Байзаºовты¦ ºандай £ле¦дерiн бiлесi¦дер?Жатқа айтып берi¦дер

19-билет

1. Т.Молда¬алиев қай жылы д¯ниеге келген? Оны¦ қандай шы¬армаларын бiлесi¦дер?
2. «Оюлар» £ле¦iн жатºа айтып берi¦дер.

20-билет

1. «Аºыр¬ы бјйге» ¡¦гімесіні¦ мазмμнын айтып бері¦дер.
2. «Отырар сазы» балладасыны¦ авторы кім? Балладаны¦ мазмμнын айтып бері¦дер.

21-билет

1. Айбекті¦ «Балалық» повестінде қазақ ауылыны¦ к£ріністері қалай сипаттал¬анын айтып бері¦дер.
2. А.Ориповты¦ £мірі мен шы¬армашылы¬ын айтып бері¦дер. Қандай £ле¦дерін білесі¦дер.

22-билет

1. М.Мақатаевты¦ «Мен таулықпын» £ле¦ін жатқа айтып бері¦дер.
2. ўнер-білім туралы мақал-м¡телдерден айтып бері¦дер.

23-билет

1. «Оюлар» £ле¦іні¦ авторы кім? ўле¦ді жмазмμнын айтып бері¦дер.
2. «Бауырлар» £ле¦іні¦ авторы кім? ўле¦ді жатқа айтып бері¦дер.

24-билет

1. «қанды кек» поэмасыны¦ мазмμнын айтып бері¦дер.
2. «-ылым таппай мақтанба» £ле¦ін жатқа айтып бері¦дер.

25-билет

1. «Ақын қонақтар» шы¬армасында Абайды¦ сырт келбеті қалай суреттелген?
2. «Отырар сазы» £ле¦іні¦ мазмμнын айтып бері¦дер.

Республикалық Білім орталы¬ы
методисті Г. Нишанова